

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
PREVENTIVA CARRER DE SANT CLIMENT,6-24.

Codi MHCB: 064/07

Data intervenció: del 14 al 20 de Maig del 2007.

ALBERT VELASCO ARTIGUES
MARÇ 2008

INDEX

Fitxa tècnica.....	3
Situació del jaciment.....	4
Context històric.....	5
Motivacions i objectius de la intervenció.....	8
Metodologia.....	9
Descripció de les troballes.....	10
Conclusions.....	11
Bibliografia.....	12
Inventari estratigràfic.....	13
Arxiu fotogràfic.....	15
Planimetria.....	17

FITXA TECNICA

NOM DEL JACIMENT	Sant Climent 6-24
UBICACIÓ	Districte Ciutat Vella
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control arqueològic
DATES D'INTERVENCIÓ	18 al 20 de gener del 2007
PROMOTOR	FECSA-ENDESA
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Albert Velasco Artigues

1.SITUACIÓ DEL JACIMENT.

Amb motiu de les obres de reforç de la xarxa elèctrica previstes per la companyia FECSA-ENDESA, portades a terme per l' empresa subcontractada ESPELSA Al carrer Pelai (Districte Ciutat Vella), el Servei d' Arqueologia del Museu d' Història de la Ciutat de l' Ajuntament de Barcelona va decidir realitzar un seguiment arqueològic preventiu degut a la importància d' aquest sector en època romana i medieval. Aquest control arqueològic va ser encarregat a l' empresa ATICS S.L, sota la direcció tècnica de l' arqueòleg Albert Velasco Artigues amb el propòsit de descobrir i documentar les possibles restes conservades.

Els treballs arqueològics es van dur a terme entre els dies 14 i 20 de maig del 2007 amb l' obertura d' una rasa de 64 metres a la vorera del carrer Sant Climent 6-24.

2. CONTEXT HISTÒRIC.

Notícies històriques

Les primeres notícies que ens parlen d'algun tipus d'establiment humà en aquesta zona ens porten al Neolític Antic, tal com ho semblen demostrar les restes arqueològiques trobades a la caserna de Sant Pau del Camp. Aquests barris, que resten a ponent de la Rambla, foren, durant molts segles, un conjunt d'horts, camins i rieres, que lentament es van anar convertint en carrers.

El progressiu creixement urbanístic de la ciutat emmurallada obligà ja en època medieval – segle XIII – a construir un altre circuit de muralles que tenia com a límit la Rambla. Aquesta nova línia no inclogué dins els seus murs la futura zona del Raval, però sí que determinà el seu ús i caràcter. En aquest moment s'intenta utilitzar el Raval com a espai per instal·lar tots aquells oficis o activitats que dins la ciutat emmurallada podien ser molestos o conrtraindicats (sanitat, feines sorolloses, etc.). Per altra banda, comencen a instal·lar-s'hi un nombre important d'ordes religioses. De la rellevància que prengué la zona en època medieval n'és testimoni el fet que només un segle més tard – segle XIV – Barcelona eixampla el seu recinte emmurallat per incloure-hi el Raval.

Entre els segles XV i XVII el barri continua tenint les mateixes funcions que en època medieval, mantenint un baix poblament i nombroses zones desocupades, i amb preferència en aquest sector de la ciutat s'establiren alguns oficis com són terrissaires i carnisers, s'incrementà els edificis destinats als serveis ciutadans i sobretot a les institucions religioses. Bona mostra d'això són les construccions dedicades a la beneficència: la Casa de la Convalescència, la Casa dels Infants Orfes, la Casa de la Caritat, el Convent del Bonsuccés, etc.

Haurem d'esperar, però, als segles XVIII i XIX per notar canvis importants en el paisatge urbà del barri. S'obren nous carrers i famílies burgeses s'instal·len en aquesta zona portant amb elles les seves indústries, ocupant, les fàbriques, els espais oberts de que disposava el barri. Això provocà l'aparició i el desenvolupament de l'habitatge obrer, el qual té com a conseqüència una notable transformació del teixit urbà.

Deixant de banda els grans conjunts religiosos i de beneficència, resten molts pocs exemples d'edificis anteriors a aquesta època.

L'abandonament de les residències senyorials, el trasllat de les indústries a altres llocs de la ciutat o fora d'aquesta, i les diferents onades d'immigració en el decurs del segle XX anaren abocant el Raval cap a la marginalitat que avui dia encara pateix, essent el carrer de l'Hospital, segurament, el més carismàtic del barri del Raval.

Quan als carrers que s'han vist afectats per la present intervenció arqueològica hem de dir que El C/ de sant Antoni Abat ja existeix al segle XV i dóna nom al carrer un hospital que s'instituí l'any 1430 sota l'advocació del sant i fou regit pels canonges regulars antonians. A inicis del segle XIX l'edifici fou cedit als P P Escalopins. Pel que fa al C/ de la Cendra sembla ser que el nom esdevé d la corrupció popular del cognom Sendre o Sendra, propietari de les casetes que ocupaven un costat del carrer, en front de la tanca de l'hort de les Jerònimes.

Intervencions anteriors

Hem de dir que les intervencions arqueològiques que s'ha dut a terme en aquest sector del barri del Raval han estat nombroses. Així cal destacar la intervenció a l'Escola Milà i Fontanals al número 78 del carrer del Carme. En aquest cas es va posar al descobert part de la façana oest d'un Convent de Monges Mínimes, documentat a partir del segle XVII. Es van excavar un conjunt d'estances del convent que durant el segle XIX estaven destinades a usos agrícoles i ramaders. Així mateix, es van documentar una sèrie de retalls reblerts de ceràmica de mitjans del segle XVII. (CASAS, 2002).

També s'ha d'esmentar la intervenció portada a terme l'any 1992 al Convent dels Àngels situat al carrer dels Àngels i molt pròxim al carrer on s'ha portat a terme la nostre intervenció. L'objectiu era restaurar les voltes de la capella del Peu de la Creu i rebaixar el terra uns 30 cm per fer la instal·lació elèctrica. Es van documentar estructures amb cronologies diverses: les estructures del s. XX corresponen a l'actual capella, després hi hauria una petita estructura del s. XVII i ja del S. XVI es documenten una claveguera, forats de pals d'abastides i algunes fosses que formarien part de la remodelació

que va patir la capella entre 1668-1669 abans que fos acabada. (ARTIGUES, 1992).

Una tercera intervenció que no podem deixar d'esmentar és la portada a terme a l'Antic Hospital de la Santa Creu. Es va excavar totalment la Sala de la Reserva de la Biblioteca de Catalunya i posteriorment es van fer rases i sondejos a la Sala de les Ciències i al Pati del carrer de les Egipcíaques. Aquestes intervencions van permetre documentar les restes de diverses dependències de l'Antic Hospital de la Santa Creu, així com una mostra significativa de les restes materials. L'estat d'arrasament en el que es trobaven les diferents restes constructives, la poca quantitat de material recuperat, la no aparició de restes anteriors a la construcció de l'Hospital de la Santa Creu, juntament amb les remocions de terra que s'havien realitzat al pati per fer les obres d'infraestructura de la Biblioteca de Catalunya, desaconsellaven fer una excavació en extensió (GRANADOS, 1992).

Cal ressaltar una altra intervenció portada a terme a la Ronda de Sant Pau. En aquest cas es localitzà uns 16 metres de la muralla del segle XIV i una torre adossada al seu talús. La seva excavació en extensió permeté documentar l'estructura intacta fins al nivell del sòl de circulació de mitjan segle XIX (SALES, 2002).

Recentment, s'ha dut a terme una intervenció en diversos carrers molt pròxims a la intervenció arqueològica que aquí presentem. Afecta als carrers Lleó, Lluna i Tigre, amb la aparició i documentació d'un mur de cronologia moderna (CALPENA i RAMOS, 2002).

3.MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Tal com s'ha esmentat anteriorment, l' indret on es va dur a terme l'actuació és una zona de gran interès arqueològic i d'alt valor històric. Per aquest motiu, el Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de l'Ajuntament de Barcelona va decidir efectuar una intervenció arqueològica preventiva. L'interès d' aquesta zona ve donat per tres motius:

- Forma part del suburbiim de la ciutat romana.
- Una de les zones d'expansió de la ciutat en època baixmedieval.
- Prop de la intervenció hi havia un dels camins de sortida de la ciutat a través del portal de Sant Antoni.

Els objectius va ser recuperar les possibles restes arqueològiques que van poder aparèixer durant la realització de la rasa de 64 metres per part l' empresa FECSA ENDESA. El treball dels operaris de FECSA van instal·lar una línia de baixa tensió soterrada per tal de donar llum al número 6 del carrer Sant Climent. Així doncs, la rasa s'obrirà fins al número 24 d'aquest carrer per tal de trobar la connexió elèctrica.

4.METODOLOGIA.

El mètode de registre de les dades que facilita l'excavació s'inspira en el proposat per E. C. Harris i per A. Carandini (Harris 1975, 1977, 1979; Carandini, 1977, 1981). per al registre objectiu dels elements i estrats que s'exhumen, es realitza una numeració correlativa d'aquests, sota el nom d'unitats estratigràfiques (u.e) que individualitza els uns dels altres. Cada u.e es registra en una fitxa en què s'indica: la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques respecte a les altres unitats estratigràfiques amb les que es relaciona.

El material gràfic es compost per plantes i seccions que representen la successió estratigràfica i faciliten la comprensió diacrònica dels diferents estrats i finalment el material fotogràfic per a la constància visual dels treballs realitzats.

Per tal d'obrir part de la vorera per on havia de passar la rasa, els operaris d'ESPELSA han utilitzat en primer lloc el martell pneumàtic per poder trencar les rajoles i la seva preparació de formigó. Un cop s'han tret les rajoles, han acabat de rebaixar la rasa amb pic i pala. Aquests treballs han estat supervisats per un arqueòleg que no ha detectat cap evidència arqueològica.

5. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES.

El dia 14 de maig del 2007, van començar les tasques de reforç de la xarxa elèctrica a partir de la canalització en rasa i la instal·lació soterrada de cables de baixa tensió a al carrer de Sant Climent 6-24 (districte Ciutat Vella) de Barcelona, per tal de millorar el servei elèctric del nº 6 del carrer Sant Climent. I es va finalitzar el dia 20 de maig del 2007.

Per aquest motiu calia realitzar una extensió de cable elèctric del portal nº6 i unir-ho a una extensió que passa pel portal nº34. És per això que, es portà a terme una canalització en rasa per la instal·lació subterrània de la nova xarxa. Aquesta instal·lació s' ha realitzat a partir de l' obertura d' una rasa de 64 metres de llarg, tram A-A', La rasa, paral·lela a la línia de façana, té una llargada de 64 metres, una amplada de 0'60m. i una profunditat de 0'70 m.

Tram A-A': Aquest tram que l' hem anomenat 100 es va realitzar entre els dies 14 i 20 de maig del 2007, per tal d' observar els diferents serveis, visualitzar tots els cables elèctrics que es van anar trobant i acondicionar-la per la instal·lació del cables de baixa tensió. Té una longitud de 64 metres, una amplada de 60 cms., i una profunditat de 0,70 m. La rasa està situada a 50 cms de la línia de façana del portal 24 al 26.

La seqüència estratigràfica és la següent: un primer nivell de rajoles (u.e 101) amb unes dimensions de 40x40x6 cm que formaven part de la vorera del carrer Sant Climent, un segon nivell de preparació de formigó (u.e 102) de 30 centímetres de potència i un tercer nivell i darrer format per sauló (u.e 103) de 34-40 cms de potència i per tant sense cap presència de material arqueològic

Una vegada es van finalitzar les tasques d' extracció del sauló d'aquest tram, la intervenció arqueològica es van donar per acabada amb resultat negatiu.

6. CONCLUSIONS

Les conclusions que es poden extreure de la intervenció arqueològica realitzada en el carrer de Sant Climent 6-24, degut a la canalització de la xarxa elèctrica de baixa tensió han estat molt escasses. Els treballs d'instal·lació d'una nova xarxa elèctrica van ser encarregades a FECSA-ENDESA i realitzades per l'empresa ESPELSA. El control i seguiment arqueològic va ser realitzada per un arqueòleg de l'empresa ATICS S.L.

Tot i trobar-nos en una zona amb gran potencial arqueològic, el cert és que al llarg dels 64 metres de la rasa no s'han trobat evidències arqueològiques ni pel que fa a estructures ni a material ceràmic. Això es deu a què la rasa va anar resseguint antigues rases. Això ho corrobora el fet de trobar tants serveis i sauló.

Així doncs, la rasa per la canalització de la nova xarxa elèctrica per millorar el servei elèctric de la finca nº 6 del carrer Sant Climent (districte Ciutat Vella) no ha permès documentar cap vestigi arqueològic.

7. BIBLIOGRAFIA

AAVV.; *Els Barris de Barcelona. Volum I. Ciutat Vella. L'Eixample*. Ajuntament de Barcelona i Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1999.

AAVV; "Intervencions a Barcino (1982-1989)" a Anuari d'intervencions arqueològiques a Catalunya. Època romana, Antiguitat tardana. Campanyes 1982-1989. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona. 1993.

AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Urbanisme de Barcelona*.
<http://www.bcn.es/urbanisme/>

AMADES, Joan; *Històries i llegendes de Barcelona*, Vol II, Ed. 62, Barcelona, 1989.

ARTIGUES, P. LL.; *Memòria de la intervenció arqueològica portada a terme a la capella del Peu de la Creu, convent dels Àngels*. Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1992.

CALPENA MARCOS, DARIA Y RAMOS RUIZ, JORDI; Memòria del seguiment arqueològic dels carrers Lleó, Lluna i Tigre (Ciutat Vella, Barcelona) per la instal·lació del sistema de recollida pneumàtica de residus. Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya de Barcelona, 2002. Memòria inèdita.

CASAS, J.; "Intervenció arqueològica a l'Escola Milà i Fontanals (carrer del Carme 78, de Barcelona)" a II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya, Sant Cugat del Vallès, abril, 2002.

CIRICI, Alexandre; *Barcelona pam a Pam*, Ed. Teide, Barcelona 1985.

CLARAMUNT, S.; "La formació del Raval de la Rambla". A: *El Pla de Barcelona i la seva història. Actes del I Congrés d'història del Pla de Barcelona, celebrat a l'Institut Municipal d'Història els dies 12 i 13 de novembre de 1982*. La Magrana. Barcelona. 1994

FABRE, J.; i HUERTAS CLAVERIA, J. M. ; *Tots els barris de Barcelona. Vol. VII: Els polígons (2) i el Districte Cinquè*. Edicions 62. Barcelona, 1977.

GUÀRDIA, M, i GARCIA ESPUCHE, A.; "Consolidació d'una estructura urbana; 1300-1516". A: *Història de Barcelona. Volum 3: La ciutat consolidada (segles XIV i XV)*. Dirigida per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1992.

HARRIS, E.C; *Principios de estratigrafía arqueológica*. Ed. Crítica. Barcelona, 1979.

PORTAVELLA, J; *Diccionari Nomenclator de les vies públiques de Barcelona*, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 1996.

SALES CARBONELL, J.; "Primers resultats de l'excavació d'un tram de muralla baix medieval de Barcelona localitzat a la Ronda de Sant Pau", a II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna de Catalunya. Sant Cugat del Vallès, 2002.

VARIS; *Passat i present de Barcelona*, Vol I-II, Edicions Universitat de Barcelona, Barcelona, 1983.

8. INVENTARI ESTRATIGRÀFIC

Rasa 100

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE :101
Sector: Sant Climent 6-24 Rasa 100		Fase:	Cronologia: s. XX.	
DEFINICIÓ :	Nivell d'us.			
DESCRIPCIÓ :	Paviment de la vorera del carrer Sant Climent 6-24. Format per rajoles amb un tamany cada una de 40 X 40 cms.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	101	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	102, 103	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	
Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE :102
Sector: Sant Climent 6-24 Rasa 100		Fase:	Cronologia: s. XX.	
DEFINICIÓ :	Nivell d'aportació.			
DESCRIPCIÓ :	Nivell de preparació del paviment de formigó. Té una potència de 30 cms.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	102	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	103	Es cobert per	101
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	
Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE :103
Sector: Sant Climent 6-24 Rasa 100		Fase:	Cronologia: s. XX.	
DEFINICIÓ :	Nivell de sorres			
DESCRIPCIÓ :	Nivell format per sauló amb una potència de de 34-40 cms..			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	103	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	102 i 101
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

9.ARXIU FOTOGRÀFIC

Foto 1: Detall d'un tram de la rasa.

Foto 2: Detall d'un tram de la rasa.

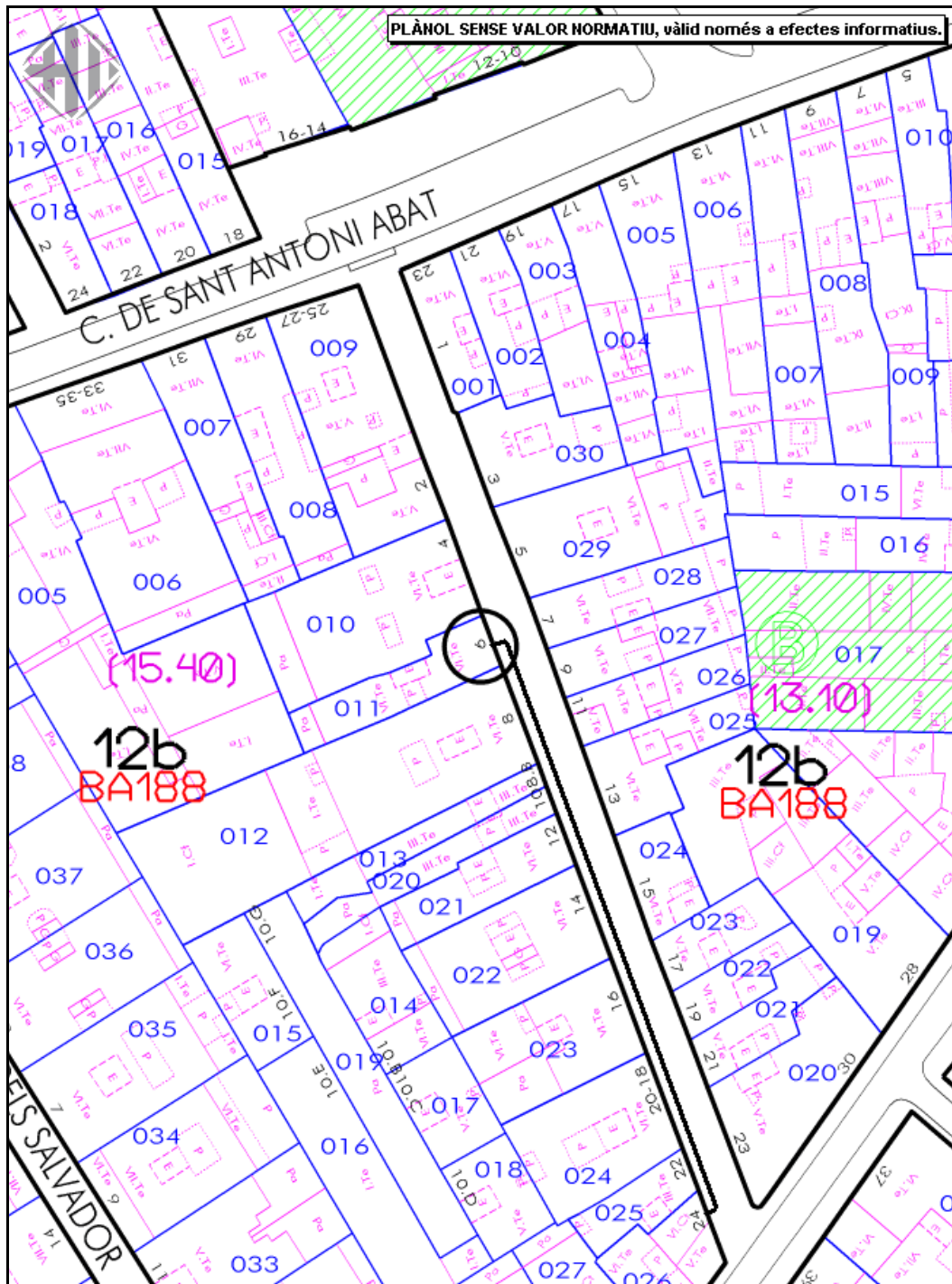

Foto 3: Detall d'un tram de la rasa.

Foto 4: Detall de la seqüència estratigràfica

PLANTA

— Rasa